

امارت اسلامی افغانستان

وزارت ارشاد، حج و اوقاف

ریاست عمومی ارشاد و انسجام مساجد

موضوع خطابت روز جمعه و تقریر و بیان

تحریر شده که به تمام خطباء مرکز و ولایات

به هر دو زبان ملی کشور (دری و پشتو) ارسال میگردد

۹/ ذوالحجه/۱۴۴۶ هـ، ق موافق ۱۶/جوزا/۱۴۰۴ هـ، ش

مسائل واحکام مربوط به نماز و قربانی عید اضحیٰ

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي شرع لعباده التقرب إليه بذبح القرбан وقرن النحر له بالصلاة في محكم القرآن وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له ذو الفضل والامتنان وأشهد أن محمدًا عبده ورسوله المصطفى على كل إنسان صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه ومن تبعهم بإحسان وسلم تسليماً، أما بعد: قال الله سبحانه وتعالى:

{ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَإِلَهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ } [الحج: ۳۴]

هموطنان گرامی وحاضرين محترم!

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته!

الله جل جلاله از برای بندگان خود مواسم ومناسبت هایی را مقرر کرده که در آنها هم عبادت وهمچنان خوشحالی وایثاراست. مانند: روز عید اضحی.

الله جل جلاله عید اضحی را در هر سال بر بندگان می آورد، این از طرف الله تعالی یک احسان بزرگی است بالای بندگان و مسلمانها در عید اضحی خوشحالی عید را تکرار نموده و آنرا تجلیل میکنند. و به خوردن گوشت قربانی شکر نعمت الله را بجای می آورند.

عیدها از جمله شعائر دینی مسلمانها ومناسبت های شرعی است.

الله تعالی عید اضحی وعید فطر را بعد از بجا آوری ارکان بزرگ اسلام مشروع گردانیده است که یک رکن آن روزه و رکن دیگر آن حج است.

در عید اضحی دو کار مهم وبزرگ انجام میشود که یکی آن خواندن نماز عید است و دیگر آن ذبح قربانی است که احکام ومسائل این دو کار بزرگ قرار ذیل است:

۱- نماز عید:

نماز عید اضحی واجب است.

نماز عید اضحی بر هر مرد مسلمان، عاقل، بالغ، آزاد و مقیم واجب است. الفقه الاسلامی وأدلته (۲/ ۵۱۵)

الله تعالی فرموده است: { فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ } [الکوثر: ۲]؛ نماز بخوان از برای پروردگارت و قربانی کن.

در تفسیر این آیت آمده است که نماز عید را اداء و (شتر) راذیح کن. در این آیه مبارکه امر آمده است و امر مطلق از برای وجوب می باشد.

در آیه دیگری الله تعالی فرموده است: (وَلْتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَذَاكُمْ) [البقرة: ۱۸۵]

ترجمه: والله را به بزرگی یاد کنید و باشد که شکر گذار باشید.

در تفسیر این آیت آمده است که مراد از (وَلْتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَذَاكُمْ) نماز عید است.

دیگر دلیل وجوب این است که نماز عید از جمله شعائر اسلام است؛ و نماز عید بخاطر این واجب شد که شعائر اسلام فوت نشود. بدائع الصنائع (۱/ ۲۷۵)

امام سیوطی رحمه الله در تفسیر این آیت از قتاده و عطاء بن ابی رباح رحمهما الله روایتی را نقل کرده است که در آن میگوید: مراد از

(فصل لربک وانحر) نماز عید اضحی و ذبح کردن شتر است. الدر المنثور (۸/ ۶۵۱)

دیگر اینکه رسول الله صلی الله علیه وسلم مواظبت و مداومت نموده است که بعد از مشروعیت آن هیچ وقت آنرا ترک نکرده است و این هم دلیل وجوب است. تبیین الحقائق (۱/ ۲۲۴)، حاشیة الطحطاوی علی المراقی (ص: ۳۴۳)

در صحیح البخاری آمده: عَنْ الْبَرَاءِ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فَقَالَ: «إِنَّ أَوَّلَ مَا تَبْدَأُ مِنْ يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَنْحَرَ فَمَنْ فَعَلَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا». صحیح البخاری (۲/ ۳۶۵)

ترجمه: از براء بن عازب رضي الله عنه روایت است او میگوید که من از رسول الله صلی الله علیه وسلم شنیده ام که ایشان این خطبه را میگفت؛ یقیناً اول آنچه که ما بر آن شروع کنیم در این روز آن عبارت از خواندن نماز عید است سپس از نماز برمیگردیم و شتر هارا ذبح میکنیم کسیکه اینطور کار را انجام داد یقیناً او به طریقه ما رسید.

وقت نماز عید:

وقت نماز عید چاشت است. یعنی آفتاب طلوع کند و سفید شود و یک نیزه (دوازده بلست) و یا به اندازه دو نیزه بلند شود.

اگر نماز عید قبل از وقتش اداء شود این درواقع یک نماز نفل است که در وقت ناجائز اداء شده است.

پس از دخول وقت مستحب است که نماز عید اضحی یک اندازه وقت تر خوانده شود؛ زیرا که مردم بعد از نماز قربانی میکنند و در نماز عید فطر مستحب است که نماز یک اندازه تأخیر شود.

در یک حدیث مرسل آمده است: عن أبي الحُوَيْرِثِ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- كَتَبَ إِلَى عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ وَهُوَ بِنَجْرَانَ : « عَجِّلِ الْأُضْحَى وَأَخِّرِ الْفِطْرَ وَذَكِّرِ النَّاسَ ». السنن الكبرى للبيهقي. ط المعارف بالهند (٣ / ٢٨٢)، مسند الشافعي (ص: ٧٤)

ترجمه: از ابو الحویرث رضی الله عنه روایت است اومیگوید: رسول الله صلی الله علیه وسلم وقتی که عمرو بن حزم والی نجران بود برای او اینطورنامه نوشت؛ نماز عید را به عجله اداء کن ودر نماز عید فطر تأخیر کن. الطحطاوی علی المراقی (ص: ٣٤٦)

کارهای مستحب در روز عید:

در روز عید اضحی کارها و اعمال ذیل مستحب است:

۱- غسل کردن در صبح عید اضحی سنت است؛ زیرا که نبی علیه السلام در هر دو عید وروز عرفه غسل میکردند.

۲- در روز عید استعمال کردن مسواک سنت است، استعمال مسواک در هر نماز یک امر مطلوب است.

۳- استعمال کردن خوشبوئی سنت است، زیرا که نبی علیه السلام در روز عید خوشبوئی استعمال میکرد.

۴- پوشیدن لباس جدید ویا پاک مستحب است.

۵- در روز عید اظهار خوشحالی و خوشی کردن مستحب است.

۶- در روز عید بیشتر صدقه دادن مستحب است.

۷- به عید گاه وقت تر بیرون شدن و به سرعت رفتن مستحب است؛ تا اینکه فضیلت صف اول فوت نشود.

۸- به عیدگاه ویا به مسجد پیاده رفتن مستحب است.

۹- در راه تکبیر گفتن سنت است و قتی که به عیدگاه ویا مسجد رسید تکبیر گفتن را ترک کند.

در یک روایت دیگر آمده است و قتی که نماز شروع شد؛ تکبیر گفتن را ترک کند.

۱۰- و قتی که به عید گاه یا مسجد میروی باید از یک راه بروی و بازگشت به خانه از راه دیگر بیایی.

۱۱- اداء کردن نماز عید در عیدگاه مستحب است؛ و اگر کسی از عیدگاه دور باشد در مسجد هم اداء کردن باکی ندارد.

قبل از ادای نماز عید در عیدگاه ویا مسجد نفل خواندن نیست. به نزد جمهور علماء در عید گاه یا مسجد بعد از نماز عید نفل خواندن مکروه است. مراقی الفلاح (ص: ٢١٦)، بدائع الصنائع (١ / ٢٧٩)

۲- احکام و مسائل مربوط قربانی:

در عید اضحی قربانی کردن سنت ابراهیمی است و یاد آوری از قربانی ابراهیم و فدا کاری اسماعیل علیهما السلام است.

در راه الله جل جلاله فرزند محبوب خود را قربانی کردن یک امتحان بزرگ الهی از برای ابراهیم علیه السلام بود که در عید اضحی یاد آوری آن امتحان تجدید میشود.

عبادت مسلمانها در عیداضحی به نزدالله جل جلاله نسبت به همه بهترین مثال است . عید اضحی نمونه از فداکاری، عفو و بخشش، اخلاص و محبت است.

مقصد از قربانی تنها ذبح کردن گوسفند و حیوانات نیست، بلکه مقصد اساسی تربیه و پرورش کردن افکار سالم، پاک کردن قلبها به قربانی و فداکاری است.

الله جل جلاله امتحان ابراهیم و فداکاری اسماعیل علیهما السلام را به طور ذیل یاد آوری میکند:

(فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرَى قَالَ يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ* فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ* وَنَادَيْنَاهُ أَنْ يَا إِبْرَاهِيمُ* قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ* إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ* وَقَدَيْنَاهُ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ* وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ). [الصافات: ۱۰۸]

ترجمه: و وقتی که فرزندش در کار و کوشش به سنی رسید که میتواند با او بایستد پدر گفت: فرزندم من در خواب دیدم که من تو را ذبح میکنم پس بنگر که چه می بینی و نظرت چیست فرزند گفت: ای پدر آنچه را مأمور شده ای انجام ده اگر الله بخواهد من را از صابرين خواهی یافت، پس چون پدر و پسر هر دو به امر الله گردن نهادند و ابراهیم فرزندش را به پیشانی بر زمین خواباند و او را ندا کردیم که ای ابراهیم حقا که خواب خود را راست گردانیدی البته ما این چنین نیکوکاران را پاداش می دهیم بی گمان این یک آزمون آشکار بود و ما قربانی بزرگ و ارزشمندی را فدا کردیم و برای او در ملت های آینده نام نیک باقی گذاشتیم.

الله جل جلاله سنت قربانی ابراهیم علیه السلام را اینطور بیان میکند: (وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ) برای همیشه از بر ای مسلمانها یک راه روشن را گذاشت و سنت ابراهیمی در نسل او زنده باقی ماند. طوریکه الله تعالی فرموده است: (وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنَسَكًا لِّيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِّنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ....) الحج : ۳۴

ترجمه: ما برای هر امتی قربانی (و یا عبادت) مقرر کرده ام تا نام الله را بر ذبح آنچه از چهارپایان مواشی برای ایشان روزی داده است یاد کنند. امام ابن کثیر در تفسیر این آیت میگوید: الله تعالی برای ما یاد آوری این سخن را میکند که ذبح کردن قربانی ها و ریختن خون آنها در تمام امت ها عمل مشروع بود... (ابن کثیر)

در این قربانی ابراهیمی اخلاص بسیار مهم است طوریکه الله تعالی میفرماید: (لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَىٰ مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَاكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ) [الحج: ۳۶-۳۷]

ترجمه: هرگز نمی رسد به الله تعالی گوشت و خون قربانی ولكن میرسد به پروردگارتقوای شما همچنان مسخرکرد از برای شما آن حیوانات را تا اینکه به بزرگی یاد کنید الله را در مقابل آنچه شما را هدایت کرده و مژده بده نیکو کاران را. رسول الله صلی الله علیه وسلم این سنت ابراهیمی را عملاً اجرا کرده است. در یک حدیث شریف آمده است: عن أنس رضي الله عنه قال : (ضَحَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكَبْشَيْنِ أَمْلَحَيْنِ أَقْرَيْنِ، ذَبَحَهُمَا بِيَدِهِ وَسَمَّى وَكَبَّرَ، وَوَضَعَ رِجْلَهُ عَلَى صِفَاحِهِمَا). متفق عليه

ترجمه: از انس رضي الله عنه روایت است ؛ او میگوید: که رسول الله صلى الله عليه وسلم دو گوسفند نر چاق و فربه شاخدار را قربانی کرد و هر دو گوسفند را به دست خود ذبح کرد. بسم الله و تکبیر بر آنها گفت، و در اثنای ذبح کردن پای خود را به یک طرف گردن آنها گذاشت.

حکم قربانی کردن:

قربانی کردن بر هر مسلمان آزاد، مقیم که در روز عید صاحب نصاب باشد واجب است.

نصاب قربانی همانا نصاب وجوب زکات است که در روز عید (۸۷،۴۷۹) گرام طلا و یا (۶۱۲،۳۵) گرام نقره داشته باشد.

در نصاب قربانی گذشتن سال شرط نیست، اگر کسی در روز عید مالک نصاب باشد و از ضروریات اصلی او زیاده باشد بالای او قربانی واجب است.

امام مرغینانی (رحمه الله) میگوید: (الأضحية واجبة على كل حر مسلم مقیم موسر في يوم الأضحى) بدایة المبتدی (ص: ۲۱۹)

ترجمه: قربانی بر هر مسلمان آزاد و مقیم واجب است. به شرطیکه در روز عید غنی باشد.

الله جل جلاله فرموده است: { فصل لربك وانحر } [الکوثر: ۲] یعنی حیوان قربانی را ذبح کن.

در این آیه مبارکه به ذبح کردن قربانی امر شده است و امر تقاضای وجوب را میکند. المبسوط (۶/ ۱۷۱)

در حدیث شریف آمده است: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ كَانَ لَهُ سَعَةٌ، وَلَمْ يُضَحِّ، فَلَا يَقْرَبَنَّ مُصَلَّائَنَا» سنن ابن ماجه (۲/ ۱۰۴۴)

ترجمه: از ابو هریره رضي الله عنه روایت است او میگوید: که یقیناً رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمودند: کسیکه توان قربانی را داشته باشد و قربانی نکند به عیدگاه ما نزدیک نشود.

محدثین و فقهاء کرام میگویند: که اینطور وعید نمی آید مگر به ترک واجب.

در یک حدیث دیگر آمده است: عَنْ جُنْدَبِ بْنِ سُفْيَانَ الْبَجَلِيِّ قَالَ ضَحَّيْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُضْحِيَّةً ذَاتَ يَوْمٍ فَإِذَا أَنَاسُ قَدْ ذَبَحُوا ضَحَايَاهُمْ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَلَمَّا انْصَرَفَ رَأَاهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُمْ قَدْ ذَبَحُوا قَبْلَ الصَّلَاةِ فَقَالَ مَنْ ذَبَحَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَلْيَذْبَحْ مَكَانَهَا أُخْرَى». صحيح البخاري ت (۲۹/ ۱۴)

ترجمه: از جندب بن سفیان بجلی رضي الله عنه روایت است او میگوید که ما یکبار با رسول الله صلى الله عليه وسلم در یک روز قربانی کردیم.

دیدیم که بعضی مردم مالهای خود را قبل از نماز عید ذبح کردند را قبل از نماز عید، و قتیکه نبی علیه السلام از نماز فارغ شد اینهارا نبی علیه السلام دید که آنها حیوانات خود را ذبح کرده اند قبل از نماز سپس نبی علیه السلام فرمود: کسیکه قبل از نماز عید ذبح کرده است بجای آن دیگر ذبح کند. در یک روایت دیگر آمده است: (مَنْ ذَبَحَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَلْيُعِدْ) متفق علیه

در هر دو حدیث این طور وعید دلیل وجوب است.

امام سرخسی- رحمه الله در شرح حدیث فوق میگوید: در این حدیث امر از برای کسی آمده است که قبل از نماز عید قربانی را ذبح کند اینچنین اشخاص قربانی خود را اعاده کنند و امر از برای وجوب است. المبسوط (۶/ ۱۷۱)

فضیلت قربانی:

عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَا عَمِلَ آدَمِيٌّ مِنْ عَمَلٍ يَوْمَ النَّحْرِ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ مِنْ إِهْرَاقِ الدَّمِ، إِنَّهُ لَيَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِقُرُونِهَا وَأَشْعَارِهَا وَأَظْلَافِهَا، وَأَنَّ الدَّمَ لَيَقَعُ مِنَ اللَّهِ بِمَكَانٍ قَبْلَ أَنْ يَقَعَ مِنَ الْأَرْضِ، فَطَبِّئُوا بِهَا نَفْسًا) سنن الترمذی
ترجمه: از حضرت عائشه رضی الله عنها روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند: هیچ عملی از اولاد آدم در روز عید محبوب تر به نزد پروردگار نمی باشد نسبت به ریختن خون قربانی.

این قربانی می آید در روز قیامت با شاخ، پشم و ناخونهای خویش خون قربانی به محل اجابت به نزد پروردگار میرسد قبل از اینکه خون به زمین برسد، پس دلها را به این خوشحال کنید.

(وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ، قَالَ: قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا هَذِهِ الْأَضَاحِيُّ؟ قَالَ: سُنَّةُ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ قَالُوا: فَمَا لَنَا فِيهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: بِكُلِّ شَعْرَةٍ، حَسَنَةٌ قَالُوا: فَالْصُّوفُ؟ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: بِكُلِّ شَعْرَةٍ مِنَ الصُّوفِ، حَسَنَةٌ). مسند أحمد، سنن ابن ماجه

ترجمه: از زید ابن ارقم رضی الله عنه روایت است اصحاب کرام از رسول الله صلی الله علیه وسلم پرسیدند که این قربانی هادر دین چه خصوصیت دارد؟ پیامبر علیه السلام در جواب گفت قربانی سنت جد شما ابراهیم علیه السلام است، صحابه عرض کردند که برای ما در این چه اجر و پاداش است، پیامبر علیه السلام فرمودند: در مقابل هرموی آن یک یک نیکی است؛ اصحاب پرسیدند در برابر موی های گوسفند برای ما اجر است، فرمود: در برابر هرموی آن یک نیکی است.

(عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ: خَيْرُ الْكَفَنِ الْحُلَّةُ وَخَيْرُ الْأُضْحِيَةِ الْكَبْشُ الْأَقْرَنُ). سنن أبی داود
ترجمه: از عباده ابن صامت رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: بهترین کفن حله (کفن یمنی که دو چادر است) و بهترین قربانی، گوسفند شاخدار است.

وعن أنس رضي الله عنه قال: (ضَحَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكَبْشَيْنِ أَمْلَحَيْنِ أَقْرَيْنِ، دَبَّحَهُمَا بِيَدِهِ وَسَمَّى وَكَبَّرَ، وَوَضَعَ رِجْلَهُ عَلَى صِفَاحِهِمَا) متفق عليه

ترجمه: از حضرت انس رضی الله عنه روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم: دو گوسفند فربه (چاق) شاخدار را به دست خود ذبح کردند، بسم الله و تکبیر گفته و پای مبارک خود را به گردن آنها نهاده ذبح کردند.

شرائط وجوب قربانی:

شرطهای وجوب قربانی چهار اند:

۱- اسلام. چرا که قربانی عبادت است.

۲- آزادی و حریت. چرا که قربانی کننده باید مالک مال باشد بالای غلام قربانی واجب نیست.

۳- نصاب. قربانی به کسی واجب است که صدقه فطر بر وی واجب باشد.

۴- اقامت. قربانی بالای مسافر واجب نیست .

۱- حیوان قربانی از قبیل شتر، گاو، گاومیش، بز و گوسفند باشد. در شتر، گاومیش و گاو هفت نفر شریک شده میتواند.

۲- در شتر آن شتری قربانی شود که عمر پنج سالگی را پوره کرده باشد و در گاو، گاومیش دوسالگی را پوره کرده باشد، در بز و گوسفند؛ که سن یک ساله باشد، در گوسفند به سن شش ماهه هم جواز دارد به شرطی که ظاهرش به اندازه یکساله باشد.

در بحر الرائق آمده است: وَالْجَذْعُ مِنَ الضَّأْنِ (وَالْجَذْعُ مِنَ الضَّأْنِ مَا تَمَّتْ لَهُ سِتَّةُ أَشْهُرٍ عِنْدَ الْفُقَهَاءِ. البحر الرائق (۸/ ۲۰۲)

ترجمه: به نزد فقهاء جذعه از جمله گوسفندی است که شش ماه آن پوره شده باشد.

۳- حیوان قربانی باید از عیوب خالی باشد. حیوان کور قربانی نمی شود.

وقت قربانی:

وقت قربانی در روز عید بعد از صبح صادق است؛ اما در شهرها تا وقتی قربانی کرده نمیتوانند که امام نماز عید را اداء کند. و مردم اطراف وقصبات میتوانند که در روز عید بعد از صبح صادق قربانی کنند. كما في الهداية: (ووقت الأضحية يدخل بطلوع الفجر من يوم النحر إلا أنه لا يجوز لأهل الأمصار الذبح حتى يصلي الإمام العيد فأما أهل السواد فيذبحون بعد الفجر) الهداية شرح البداية (۴/ ۷۲)

آدابی که مربوط به ذبح کردن حیوان قربانی می باشد:

۱- قدر و عزت کردن حیوان قربانی واجب است؛ بناً بدون از ضرورت به حیوان قربانی سوار شدن مکروه است؛ زیرا که این کار اهانت حیوان است. الاختیار لتعلیل المختار (۱/ ۱۸)

دوشیدن و مکیدن حیوان قربانی مکروه است؛ زیرا که شیر جز حیوان است باید کوشش کرده شود که پستان به آب سرد شسته شود که شیر در پستان غایب شود و اگر تا روز عید فرصت زیاد بود و نه دوشیدن حیوان به او ضرر می رساند پس در این صورت حیوان را دوشیده و شیر آن؛ صدقه کرده شود.

۳- اگر حیوان قربانی زائید، باید جوجه آن هم ذبح و یا صدقه کرده شود.

امام موصلی رحمه الله نوشته است: وإن اشترى هدياً فولد عنده ذبح الولد معه ، وإن شاء تصدق به ، لأن للولد حكم الأم على ما عرف. الاختیار لتعلیل المختار (۱/ ۱۸۷)

۴- مستحب است کسی که حیوان را ذبح میکند باید چاقوی آن تیز باشد. در حدیث شریف آمده است: عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ قَالَ ثِنْتَانِ حَفِظْتُهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ وَلْيُجِدْ أَعْدُكُمْ شَفَرَتَهُ فَلْيُرَخَّ ذَبِيحَتَهُ ». صحيح مسلم (۶/ ۷۲)

ترجمه: از شداد ابن اوس روایت است او میگوید دوخصلتی است که من آنرا از رسول الله صلی الله علیه وسلم یاد کرده ام. نبی علیه السلام فرمودند: یقیناً الله تعالی نیک کردن را واجب گردانیده در هرچیز، و قتیکه شما می کشید مانند: (قصاص ویا کشتن حیوانات) طوریکه شما ذبح میکنید پس به نیکی ذبح کنید حتماً تیز کند یکی از شما چاقوی خود را و باید راحت بدهد مذبوحه خود را.

۵- چاقو و کارد نباید در حضور حیوان تیز کرده شود، چاقو و کارد باید قبل از خواباندن حیوان تیز کرده شود و بعد از خواباندن حیوان به زمین تیز کردن چاقو مکروه است. در حدیث شریف از این کار منع شده است. الاختیار لتعلیل المختار (۵/ ۱۳)

۶- یک حیوان را به حضور داشت حیوان دیگر ذبح کردن مکروه است.

۷- در وقت ذبح کردن کش کردن حیوان توسط پایش مکروه است؛ باید حیوان به مهربانی و ترحم به جای ذبح آورده شود و به مهربانی خوابانده شود. الجوهرة النيرة (۵/ ۲۶۴)

۸- در ذبح کردن چاقو را رساندن به استخوان گردن و یا در وقت ذبح سر حیوان را قطع کردن مکروه است و در وقت ذبح گردن حیوان را شکستادن قبل از اینکه وجود حیوان سرد شود مکروه است. زیرا که به این کارها حیوان بدون فایده تعذیب میشود. البحر (۸/ ۱۹۴)

۹- کشیدن پوست حیوان قبل از اینکه حیوان سرد شود مکروه است.

۱۰- روی حیوان را به سوی قبله گردانیدن در وقت ذبح مستحب است و ذبح کننده بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ بگوید.

به حیوانات ذیل قربانی می شود:

۱- به آن حیوانی قربانی جواز دارد که خلقتاً شاخ ندارد یا کمی شاخ او شکسته باشد، به شرط اینکه از بیخ نشکسته باشد. بدائع الصنائع (۵/ ۷۶)

۲- به آن حیوانی قربانی میشود که خصی باشد.

۳- به حیوانی قربانی میشود که دیوانه باشد و خوراک کرده بتواند و اگر خوراک کرده نمیتوانست پس قربانی او جواز ندارد. الجوهرة النيرة (۵/ ۲۹۶)

۴- به آن حیوان قربانی میشود که خلقتاً گوشهای او خورد باشد و یا خلقتاً دم او کوچک باشد.. الجوهرة النيرة (۵/ ۲۹۶)

۵- به آن حیوان قربانی جواز دارد که چشم های او کجی باشد و یا در گوشهای آن پارگی صورت گرفته باشد و یا گوشهای آن سوراخ شده باشد. و یا پشم های او گرفته شده باشد. رد المحتار (۲۶/ ۲۵۳)، بدائع الصنائع (۵/ ۷۶)

به حیوانات ذیل قربانی نمی شود:

۱- به آن حیوان قربانی نمیشود که لنگی او آشکار باشد.

۲- به آن حیوان قربانی نمی شود که گوشها و یا دم او قطع شده باشد.

۳- به آن حیوان قربانی نمیشود که لنگی او آشکار باشد و به قربانگاه رفته نتواند. البحر الرائق (۸/ ۲۰۱)

۴- به آن حیوان قربانی نمیشود که لاغری آن واضح و کمزور باشد.

۵- به آن حیوان قربانی نمیشود که دندان نداشته باشد و خوراک کرده نتواند. و اگر خوراک کرده بتواند پس قربانی او جائز است و این قول صحیح است. البحر الرائق (۸/ ۲۰۱)

۶- به آن حیوان قربانی کرده نمیشود که خوراک آن مرداری باشد. البحر الرائق (۸/ ۲۰۱)

۷- به آن حیوان قربانی نمیشود که پستان او قطع شده باشد و به جوجه خود شیر داده نتواند و به آن حیوان قربانی کرده نمیشود که پستان او خشک شده باشد. [التبیین]

۸- به آن حیوان قربانی کرده نمیشود که بینی او قطع شده باشد. [الهندیه]

۹- به آن حیوان قربانی کرده نمیشود که هر دو چشم او کور باشد و یا یک چشم او کور باشد و یا چشمها از بین رفته باشد. مجمع الأنهر (۴/ ۱۷۱)

مستحبات قربانی:

۱- خوردن گوشت قربانی، ذخیره کردن و صدقه دادن آن مستحب است.

۲- مستحب این است اگر گوشت قربانی صدقه داده میشود باید از سوم حصه آن کم نباشد.

۳- اگر شخص قربانی کننده قادر به ذبح بود مستحب است که قربانی را خودش ذبح کند.

۴- اگر شخص قربانی کننده قادر به ذبح نبود مستحب است که بر محل قربانی حاضر باشد.

مکروهات قربانی:

۱- فروش پوست قربانی مکروه است، اگر پوستش را فروخت قیمت آن را صدقه بدهد.

۲- اجرت قصاب را از گوشت و پوست و سائر اعضای قربانی، دادن مکروه است؛ بجز اینکه گوشت را به طور صدقه به او بدهد.

۳- قبل از ذبح حیوان گرفتن موی های قربانی و یا استفاده از شیر آن مکروه است. بهتر این است که شیر و موی آن را اگر گرفته باشد صدقه نماید.

أَقُولُ قَوْلِي هَذَا، اسْتَغْفِرُ اللَّهَ لِي وَلَكُمْ وَلِسَائِرِ الْمُسْلِمِينَ

وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ